



slobodan mašić

smisao savremenog dela

1

Da bi mogao da rastavi stene procesa u kom se danas nalazi, i da bi između njihovih hladnih bridova svetlost provallala u tamnost, gde osuđeno prebiva, — čovek se mora pomiriti s neminovnošću: da će osvojena svetlost biti ograničenog trajanja. Tek kad se pomiri sa zločinom senkom budućeg pomračenja, prosiće se, preko njemu doručnih predmeta, svetlost na kojoj može utoliti svoju pohlepu. U trenutku takve događajnosti, zadovoljen verom u svoju uspravljenost, suočen s bolnim iskušenjima i saznanjima o ograničenosti svoje moći, — čovek sagledava kako se senke produžuju i gube, kako se bridovi njegove nemoci, između kojih mora odžviti svoju biološku ograničenost, ponovo sklapaju, kako svetlost sve oskudnije prodire i kako tamnost ponovo osvaja predele koji su mu bili doručni i svetlošću obdareni. Ako je već bio pomiren s činjenicom da će izborna svetlost, posle preloma, početi da ga napušta i kako će biti bespomoćan da se odupre tome odlasku, pomiren sa sudbinom da mora opstojati i u tammim i pipajućim vremenima, — u njegovom htenju da opstane javilo se pitanje na koje čovek, svojim odgovorom, otvara neki mogućnost da pokrene nepokretnost i bezizlaznost svoje egzistencijalne situacije.

Čemu čovek postoji? Porazne tišine što, i puste i prozirane, slede posle ovog pitanja, hladne i nepokretne tmine što se mukom provlače između okamenjenih očiju — nedvojbeno govore da je čovek u svojoj praksi nastao i opstao bez dovoljno razloga, i da njegovo današnje postojanje na svojim pletinama mora nositi kriz svoga biološkog besmisla. Ali besmisao što postoji u ljudskom praksi pruža čoveku mogućnost da svoju prostornu-vremensku sudbinu, bez ikakvih kompromisa i predačkih obzira, smesti u sopstveno vreme. A smešten u takvo vreme, i suočen sa gornjim pitanjem, čovek je u stanju da mu da neke bliže odrednice: pre svega, saznaje da njegovo postojanje u prostornoj razapetosti i vremenskoj događajnosti i njihovim posebnim planovima nije odvojen od ostale razapetosti i događajnosti, već čini sastavni deo procesa spajanja; i da traženje dovoljnog razloga ima svojih granica. Na gornje pitanje, prana tome, mogu da slede dva odgovora: prvi je izvan granica čovekovih dovoljnih razloga, i odgovor, koji bi na osnovu toga morao da proistekne mogao bi da bude samo izvan čovekove egzistencije; ali, posredstvom čovek odabrao život a ne smrt, pravi odgovor bi trebalo da se nalazi u silama koje su odbarile čovekov opstanak. Izgleda da su sila opstanka izmislile iz nekog unutarnjeg čovekovog htenja i nagona da se prepoznaje u sveobuhvatnoj čovekolikosti nego što je ona kojom je determinisan trenutak saznanja sopstvene egzistencijalne situacije i modaliteta njenog manifestovanja. U korenima iskonske čovekove zbilje gube se namere čovekog napora za osvajanje čovečnosti, gubi se htenje kao osvojena spoznatost i mislenost. Ali napor je postojao, i današnji čovek je nesumnjiv dokaz da je takav napor davao konsekvantan rezultat. U mračnim historijskim zbiljama, i pored htenja koja je spoznao i mislio, sila čovekovog opstanka morale su da pokrenu pred silama koje su svoje dovoljne razloge nalazile u nerazumu i uništenju čitave strukture čovečenog sveta; sveta koji je čovek prema sebi, svojom mukotrpnom delatnošću, sagradio. Činjenica je da je čovek, i u ovakvim vremenima, uspeo da odbrani sopstvenu integritet — makar i po cenu samo delimično odbrane. U tim vremenima vera, koja je zasnovana na mogućnostima sopstvene odbrane, predstavljala novi prodor

svetlosti. Na toj veri čovek je donekle umirao svoj strah da se ne može odbraniti, i njoj je spoznao svoju osuđenost na večitu odbranu. Od sveta. I od samog sebe.

Ako ne postoji odgovor pozitivnog određenja na pitanje Čemu čovek postoji? i ako se mukom mora primiti saznanje da on iz korena svoje praksi postoji bez posebnog cilja, ako takvo pitanje mora da se zadovolji odgovorom da je čovekov život njegov odbrin izmedu života i smrti — neophodno je postavljati sledeća pitanja. U odgovorima na njih biće i deo odgovora na pitanje Čemu čovek postoji? A čovek je već odavno prisiljen da se miri sa delimičnim odgovorima. Znajući da su i pitanja gotovo uvek delimična.

2

Savremena znanost otvorila je mogućnost da se napuste izvesne zablude. Čovek je spoznao da parcijalne događajnosti vremeniko-prostorne zbilje ne poseduju apsolutne međusobne podudarnosti. Opštenje sa prostorno-vremenskom zbiljonošću čovek je zasnovao na sistemu komparacije i konvencije. No, bitak prostorno-vremenske zbiljnosti postoji van čovekovih komparativnih i konvencionalnih obeležja, van njegove zaboravnosti da je proces kojim zbiljnost postoji u svakom trenutku samodeličnost, i da se nikada ne dešava njegovo ponavljanje. Čovek je u zbiljnosti utopljen u totalitetu; o njoj može da stvara samo sopstvene zablude. Sistemima, kojima određuje modalitet izvesnog dešavanja, čovek često daje obeležja apsolutuma. U zbiljnosti, proces se manifestuje nizom nezavršenih promena. Ali se nijedna od njih ne može izdvojiti iz procesa. Nijedna od njih nije bliža bitku zbiljnosti od druge. One postoje podjednako udaljene od bitka i u samom bitku. Dok je čovekovoj spoznatosti i mislenosti prepušteno samo da komparira, čoveku, kao egzistencijalnoj činjenici zbiljnosti, dovoljno je da se događa. Procesualnost zbiljnosti postavila je pred čoveka nemogućnost da u apsolutumu osvoji svet za sebe. To bi bilo moguće jedino kad bi svet kao proces, kad bi se okamenila njegova zbiljnost, a konačnost ovladala njegovim dimenzijama. U svetu sa procesualnom zbiljonošću, kad čovek stupi na tle bitka sveta, već je postao bivši bitak a njegova zbiljnost bivša zbiljnost. Čovek je osuđen da zbiljnost kojoj pripada prognozi po bespuću sopstvenog slepila, i da se u toj igri nada uspešnom lovu, a zbiljnost je osuđena da se većito događa. Time čovekovo prisustvo u svetu i izmicanje sveta iz čovekovih ruku — postaju dominantne činjenice na koje moraju računati sva pitanja o smislu čovekove egzistencije. Međutim, čovek i njegovo prisustvo ne mogu izmeniti razloge nastanka sopstvene egzistencije, pošto je ona nastala u vremenima kad čovek to i takvo pitanje nije bio u stanju da postavi, a danas ne postoje sredstva da se prekinu već dogođeni evolutivni procesi koji su čoveka, u okviru sverprocesa, doveli u današnju egzistencijalnu situaciju. Pa ipak, kad se danas sagleda historijska linija čovekovih napora, može se reći da su oni uvek bili najbliži, ili vrlo bliski, željama da se pokrenu procesi novih zbiljnosti, u skladu sa silama koje su branile njegov opstanak. U zavisnosti od ostalih napora, čovek je uvek bio u stanju da se prihvati takvog napora. Pitanje je samo — da li je on uvek htio da ga se prihvati.

Agresivno u svetu, na šta je čovek sposoban da rezonira, od izuzetnog je značaja za čoveka. Na osnovu agresivnosti čovek je u stanju da svoju zbiljnost postavi nasuprot zbiljnosti sveta, a samim tim da se izdvoji iz sve-

zbiljnosti. No, pošto je svezbiljnost skup homogenih procesa, tečnih, međusobno uzrokovanih i posledičnih, nastavljujućih, čoveku se pruža izazovna mogućnost da — preko osvajanja jednog plana procesualne događajnosti, kroz jedan njen vid — osvoji njenu celokupnost, sve njene planove, konstrukcije i strukture. Tako bi bio u stanju da, preko konačnih spoznaja, osvoji beskonačnost bitka zbiljnosti. U tom bitku čovekovu egzistencijalna konstanta, okrenutost ka stvaranju dela, nalazi svoje utopište. A u tom utopištu čovek bar delimično može da pronađe odgovor na postavljeno pitanje. Aliko su delovi zbiljnosti, koje u jednoj takvoj pustolovini osvoji, dovoljni da iz njihovih tokova osvoji modaliteta na osnovu kojih se zbiljnost pokreće, čovek je, znači, uoči trenutka kad je i sam u stanju da pokrene procese. On će, dakle, preko pokrenutih procesa, osvojiti područja koja su danas van njegove moći spoznavanja i mišljenja. U svoj čovekoliki svet unese podatke i osećanja o, danas još uvek neslućenim, predelima dalekih kontinenata. Ako su razlici sopstvenog poredka do danas ostali nedokučivi, i ako je ledenim mukom morao da prelazi preko pitanja o dovoljnim razlozima sopstvenog nastanka, — čovek bi, u snazi svoja dela, mogao da potraži dovoljne razloge smisla sadašnje egzistencijalne situacije.

3

Suočen sa traženjem smisla sopstvenog dela, čovek kao da odapade u nestalju situaciju kad mu mnogo što šta izgleda kao manifestacija duboke i sveobuhvatne krize, koja je, navodno, osvojila sve damare čovekovih napora da se sopstvenim delom uspostavi u svet. Ponekad čak izgleda da je kriza ovladala i njegovim naporima za stvaranje preko dela sopstvenog određenja, ponekad da je ovladala i kritičkiološkim aparatom preko čije konvencije određuje mede i raspone delobitka dela. Historijske činjenice skreću pažnju na to da i najlučniji sistemi mogu posedovati neadekvatnu orijentaciju, ili orijentaciju ograničenog značaja, uslovnu i nefunkcionalnu u oskudnim i izmenjivim vremenima. Kad se obrati samom bitku dela, čovek od njega može očekivati dva odgovora: jednim bi mogao da bude određen realitet dela, drugim je dato određenje dela prema budućoj akciji čoveka. Prvim odgovorom delo je okrenuto prema sopstvenom bitku, drugim se delo pokazuje u svojoj otvorenosti prema čovekovoj egzistenciji. Svaki od ovih odgovora poseduje svoje mogućnosti i nemogućnosti. Prilikom suočavanja sa ovakvim odgovorima, čoveku se često, prividom, zablude pokaže kao istina. Pa ipak, njega ponekad više zanima rešenje sam pristup a manje samo delo. Čovek se na osnovu pristupa određuje, a od njega zavisi opravdanost određenja.

Ako se okrenemo bitku dela, i potražimo u njemu ono što nas je za delo opredelilo, pre svega se srećemo sa tvani dela, indifrentnom i organizovanom da postane stvar dela, pa da se time izvede iz indifrentnosti prema čoveku i da svoju istinu postavi u svet, kako bi to označio Heidegger, dovodeći svet iz tamnosti — da nam postane doručni svet. U okrenutosti ka unutrašnjosti dela prepoznajemo u njemu do danas nepoznat svet, izveden iz nepoznatosti na razini naše mogućnosti da takav svet prihvatimo u njegovoj otvorenosti. Ako se pak okrenemo delu, kao mogućnosti da se pokrene buduća akcija čoveka, onoga što je njime pokrenuto, izlazimo se opasnosti da, poneseni preteranim egzaltacijama, raspone dela stavimo u neadekvatne okvire u odnosu na

stvarni delobitak dela. Čovek se mora opredeliti za jednu od mogućnosti da se delo osvoji. Mada može izgledati da prava istina boravi u obe mogućnosti istovremeno, i da efikasan napor, ili bar onaj koji želi da bude efikasan, mora postojati u obe istovremeno, Hegelova interpretacija je pokazala da je nepotrežno opstojati u obe istovremeno. Čovek je, znači, opterećen još jednom alternativom ili da se opredeli za delovanje u mračnim vremenima izgrađenih i stabilnih kriterijuma, jasnih estetskih pozicija, ali da krene preko meda sopstvenog vremena i sopstvene historijske ograničenosti, s one strane već sterilnih vrednosti, mistifikacija i zabuda, u tamni vilajet, sa verom da u tamnosti nesagledanih pejzaža postoji potencija jedne nove životne situacije koja će budućim delom biti uspostavljena i dovedena da bude priznata za sam čovekov život. Ali, sam razloga neumitnosti određenja, i razlog međusobne interferencije oba moguća pristupa predstavlja ono zjanje i, istovremeno, najgorije opterećenje s kojim se čovek susreće. Ti otpori nisu jednostavni po poretku, u njihovoj kontinuitetu teško je pronaći prave korene, neki od njih se nalaze u samom čoveku kao historijskoj činjenici koja je imala i svoja bivša određenja; drugi se nalaze u čovekovim nemoci da momenta odnosa između svoje egzistencije i dela izdvoji u čist odnos, nezamućen različitim uticajima susednih egzistencijalnih činilaca koji su u stanju da hiperrifiraju pojedine aspekte toga odnosa, da pomeraju pojedina izvorišta, da remete izvesne tokove, da guše pojedina ušća.

Postoji ipak jedan dovoljan razlog dela koji uspostavlja ravnotežu između zavedenih činilaca, dajući delu snagu da se prema nečovekolikom neprijateljskom svetu postavi kao čovekov egzistencijalni križ pred neumitnim sukobom sa tamnošću nepreglednog sveta, koja se, preteći, nanosi nad njim. Taj razlog nalazi svoje prebivalište u prelaznoj čoveka preko granica nezavesnosti koju su grančivale njegov bivši svet u odnosu na današnji, i današnji u odnosu na buduću. Svojim delom čovek je pokazao da ne postoje bezizlazne i nepokretnosti egzistencijalne situacije. Pitanje je samo, koliko će prostori morati da budu obuhvaćeni i koliko će vremena morati da budu utrošena — da bi raspon zabuda bili savladani. Jer, time što je uvek do sada nalazio izlaz iz takvih situacija — čovek nije opravdao veličinu cene koja je plaćena da se ti izlasci ostvare.

Suočen sa pomahnitalom stihijom životnih manifestacija, sa dubokim i krivo zasadenim korenima sopstvenog nasleđa, koje ponekad nosi iz praiskonu, čovek se već pomirio s činjenicom da će, u svome otporu prema budućnosti kojom postoji, pokušati čitav niz pogrešnih koraka, da će ne retko ostati slep pred najkratkim putevima i istinskim određenjima, i da će često morati da se miri sa nerazumnim odlukama. Ali, u njegovom delu uvek ostaje mogućnost pobune, mogućnost promene sveta, njegovog uspravljanja u skladu sa historijskoj zbiljnosti ukazuje mu se ponekad i mogućnost prevaziženja njene granice sopstvenih ograničenja. Mogućnost da se ponovo uspostavi ravnoteža između smisla čovekovog dela i smisla čovekove egzistencije.

Ovakvim suočavanjima između čoveka i njegovog dela nastala je specifična situacija koja je počela da zahteva izmenu klasičnih konvencija što su se skupile oko čovekove stvaralačke delatnosti. U toj novoj situaciji nekoliko faktora zaslužuju posebanu pažnju, njima se vrši otvaranje mogućnosti da čovek stupi u potpuno novu stvaralačku praksu, oslobođenu mistifikacije koja je već počela da obezbeđuje i one po-

stvene napore čiji je jedini greh nesnalaženje u sopstvenom vremenu.

4

Umesto dominirajućeg aspekta igre senzibilnih kvaliteta u jednom umetničkom delu, ikako bi ga u jučerašnjoj umetnosti okrstio Suro, današnja umetnost u prvi plan svoje egzistencijalne situacije paralelno ističe tri aspekta: odnos delo — posmatrač, stvaralac — duštvo i probleme tradicionalnih vrednosti.

5

ODNOS UMETNIK — DRUŠTVO

Ovaj odnos se, u ovom trenutku, zasniva na: Jedinstvenom i usamljenom umetniku Kultu personalnosti Mitu stvaranja Estetičkim shvatanjima ili prećenim anti-estetičkim Radu za elatu Proizvodnji jedinstvenih dela Zavisnosti od umetničkog tržišta

PREDLOZI ZA IZMENU OVOG ODNOSA

Raskrinkati zamisao i realizaciju dela potpune mistifikacije i svesti ih na jednostavnu čovekovu delatnost.

Ispitivati nove mogućnosti kontakta publike sa proizvedenim delima.

Odstraniti kategoriju „umetničko delo“ i njene motive. Razviti nova ocenjivanja. Ispitivati nove vrste ostvarenja s one strane slike i skulpture. Oslobođiti publiku od inhibicija stvorenih tradicionalnim estetičkom, stvarajući novu situaciju umetnik — društvo.

ODNOS DELO — OKO

Ovaj odnos se, u ovom trenutku, zasniva na: Oku koje se smatra posrednikom

Posredovanjima izvan-vizuelnim (subjektivnim i racionalnim) Zavisnosti oka od kulturnog i estetičkog nivoa

PREDLOZI ZA IZMENU OVOG ODNOSA

Potpuno odstraniti suštastvene vrednosti postojanje i prepoznatljive forme: forme koja idealizuje je prirodu (klasična umetnost); forme koja predstavlja prirodu (naturalistička umetnost); forme koja sintetizuje prirodu (kubistička umetnost); geometrijske forme (konstruktivistička apstraktna umetnost); racionalizovane forme (konkretna umetnost); slobodne forme (apstraktna umetnost enformela, tašizam, itd).

Odstraniti proizvođačke odnose među formama (odnos dimenzija, položaja, boja, značenja, neobjašnjivosti, itd).

Pomeriti uobičajenu funkciju oka (zasnovanu na saznanju preko forme i njenih odnosa) prema novoj vizuelnoj situaciji namah zasnovanoj na spojašnjem vidu i nestalnosti.

Stvoriti vreme ocenjivanja zasnovano na odnosu oka i dela koji menja uobičajeni kvalitet vremena.

TRADICIONALNE PLASTIČNE VREDNOSTI

Te vrednosti, u ovom trenutku, zasnove na: delu: jedinstvenom, postojanom, konačnom, subjektivnom, podređenom estetičkim ili anti-estetičkim zakonima.

PROLEĆNO OSLOBAĐANJE METAFORA

b-7492711

Miliću Stankoviću, slikaru
koji ne može izbeći Raspadanje
čovečanstva

Ova je noć od mojih rebara
zato je šuplja
i puna vetra što se otvara
u predelu očnih duplja
gde stražara puna žara
raskućene senke skuplja.

Iz glave mi gladan oblak grize mesec
dok raskošna pustoš sveta
obuzeta cvetom-lešom
što se sav od mirisa isparava
i čudesnom smešom
snage tajni život u trenutku
moju pesmu približava.

Htedoh da uzmem reč koja stvara
ali mi u želji izgore ruka uzimanja.
Kroz pejzaž napravljen od zvezdanih šara
prode nevidljivo vreme raspadanja.

I tu, u bilju, u začinjenoj vazduhu,
u sebi vidim
svetlost podeljenu na lažne ptice
u čijem se nebu crvenim i stidim
zbog bunila u kome gori moje lice.

Ova je noć od mojih rebara
zato je šuplja
i tako stara.

ID=199473415

ružu koju ne smem da izgovorim

Ostala mi jedna reč u pupoljku
Sebi kažem: Ne izgovaraj

Ako je pustim
sui će je mirisati
i ostaće bez mirisa

Ako je pustim
sui će je gledati
i ostaće bez boje

Ostala mi jedna reč u pupoljku
Sad sam siguran
da nešto imam

PREDLOZI ZA IZMENU OVIH VREDNOSTI

Ograničiti delo situacijom strogo vizuelnom.

Ustanoviti precizniji odnos između dela i ljudskog oka. Ustanoviti bezimennost i jednorodnost forme i odnosa između formi.

Pridati vrednost vizuelnoj nepostojanosti i vremenu percepcije.

Tražiti delo bez-konačno, pa ipak egzaktno, precizno i hotimično.

Usmeriti interes prema novim vizuelnim i promenljivim situacijama zasnovanim na utvrđenim ishodima odnosa — oko.

Ustanoviti postojanje fenomena nedeterminisanih u strukturi i vizuelnoj realnosti dela i počev odatle, zasnovati nove mogućnosti koje će otvoriti nova polja istraživanja.

(Opšte postavke Grupe za istraživanje vizuelne umetnosti, Pariz, 25. oktobra 1961. godine)

6

Čovekova namera da promeni svet porovo je dobila snažnu podršku ne samo u jednoj novoj estetičkoj akciji, već pre svega u preispitivanju temelja sadašnje historijske zbilje i u postavljajući u prvi plan one čovekove empirije i osećajnosti koja objektivno utvrđuje mesto jedne nove plastičnosti, koja otvara mogućnost jedne nove akcije na osnovu već ostvarenih spoznaja savremenog društva i njegove civilizacije. Oznake u pravcu kojih se kreće nova akcija ne nalaze se u katalozima pomoćne estetike, ne sreću se po kilometrinu dugim hodnicima međunarodnih salona, u kojima je memla i dosada osvojila duge nizove eksponata jedne čovekove zablude, nisu zasnovane na halucinantnim vizijama jedne neshvaćene delatnosti, na fenomenološkim naknadnim konstrukcijama i rekonstrukcijama, na estetičkim platformama i kodifikacijama likovnosti; oznake u pravcu kojih se kreće nova akcija okrenute su područjima gde egzistira još uvek nepoznati svet potencijalno moguće čovekove situacije, pokrenuta prostornost i vremenost jedne kosmičke potencije koja već ulazi u čoveku doručni svet, i koja će tek biti osvojena posredstvom i osmišljenošću čovekovih napora da se ostvari nova egzistencijalna čovekova realnost. Scenifikacijom stvaralačkog postupka, prevazilaženjem okvira jedne klasične opredeljenosti ka svojoj unutrašnjosti, prema stvaranju dela sa orijentacijom ka dešavanju, ka procesualnosti njegovog postojanja i vremenskog dešavanja, delo postaje sposobno da uspostavlja potpuno novu socijalnu funkciju svoga prisustva. Nova socijalna funkcija istovremeno definiše pravce u kojima se kreće nova akcija. Kako je već rečeno bitna praksa ovih napora biće moguća jedino osvajanjem prostora i vremena čovekove i društvene egzistencije, pa da se u tim i takvim prostorima smesti mogućnost samog dela, da se u praznim i hladnim danima čovekove bačenosti, da se između ledenih bridova procepa u kom se danas nalazi, otvori pristup svetlosti, i da se njegova bačenost osmisli dovoljnim razlozima sopstvenog dela.

Slobodan MAŠIĆ

ID=199473621
kod galčinjskog u gostima

Doneo sam ti sviralu
iz koje možeš izdovati
junake zaboravljenih bajki i obalu
sa detinjstvom koje nismo mogli sačuvati.

Već nekoliko noći putujem po tvojoj Varšavi
i slušam muziku ili začaram kočiju
sa tvojom glavom oko koje kafanski čaršavi
igraju valcer stihova patuljima
što veseli i šašavi
odlaze kod velikog sata
a onda se vraćaju u slavi bez očiju
u zamkove napravljene od sunca i blata.

Predlažem mi da se igramo šaha.
Može. Samo pažljivo moramo vući poteze.
Vreme će proći i mi ćemo bez straha
moći da gledamo kako rastu breze.

Sa severa dolazi vetar isuviše hladan.
Zar to nije znak prevremene zime?
Mistiš biće hleba? Ja nisam gladan —
gladni su stihovi i rime.

ID=199473922

bela crkva u mom povratku

U plećima ravnice košava krstove njiše.
Pod njima umorna čeljad u tordom snu svijena.
Oblaci saleću sunce i liju kiše
U oči mi uleće ptica zamagljena.

Da li ovaj stih može bez drveta.
I njegova usamljenost prema meni žuri
dok se izdvajaju iz vremenskog spleta
Panonskih ostrva biljni kosturi.

Iz moje svesti izleti zvezda nad šumom suncokreta —
i negde u njenom svetlu zaurla stepski vuk.
U trenutku sagledah velika slovenska leta.
Čutim uhaćen u sliku, u miris i zvuk.

Pun čežnje stigoh u Belu Crkvu pre noći.
U njenom niskom nebu ljudsku ljubav shvatih.
Da li ću opet tom saznanju doći —
Kada oči sklopim svojoj se daljini vratih.

RADOMIR ANDRIĆ

VELIKO DOBA PEPELA I CVETA

b-7492967

Branku Miljkoviću

Bilje uspravno zvezdom i beskrajem
Puno tužnih pohvala poklon leta biva!
Ružo bez straha na tle ovo pala, traje
Noć u mom glasu što doziva
Bilje uspravno zvezdom i beskrajem!

Pohvalo prečiste vatre u dnu suncokreta,
Gle, vetar se udvara ptici od plamena!
Varko praznine, čudno doba pepela i cveta
Otkrih u prostoru između zvezde i kamena!
Pohvalo prečiste vatre u dnu suncokreta!

Cvet izdvojen izvan svog kamena bdiše
I izrasla u lepu i nežnu svetlost!
Oduseto ime sveta u prestavnosti krije
Ptica koju nikako da doselim u biljku!
Cvet izdvojen izvan svog kamena bdiše!

Dok peva zvezda svi cvetovi traže
Reči bez značenja, ptico izvan pepela i zida. Boje
Tih reči o kako mogu ljubav da ublaže —
Lepoto neuvelog prostora pomenenog rečima koje
Dok peva zvezda svi cvetovi traže!

Bilje uspravno zvezdom i beskrajem
Puno tužnih pohvala poklon leta biva!
Ružo bez straha na tle ovo pala, traje
Noć u mom glasu što doziva
Bilje uspravno zvezdom i beskrajem!

Od cveta do srca pravim most od reči
Gle puca u mene minama od reči
I napovori srce da u dosluhu sa cvetom
Vrati kru u sebe potajnim magnetom!
Dok uho prepuno pepela i gaze
Odrkava vezu sa zvezdama što slaze
Kroz bilje pod zemlju da traže
Ono o čemu vazduh vekovima laže —
Podmiću ptice i stalno im pišem
Da se brinu o vazduhu koji dišem!

Al pesma umesto da me leči
Gle puca u mene minama od reči
I pravi zvezde u srcu i u uhu!
Dok ptice rasipaju otrov po vazduhu
Živi s rukama od sumpora i leđa
Nude mi zdele zatrovanog meda!
Nema ti života! — rekli su mi juče
Al nije mi žao — bar će da me uče
Kad me ko i ostale mrtvoce
Jednog dana zmiže na zemlju izbace!

Cvete što sebe prođa, ne izdaj me
Kad te oni što me mrze protiv mene najme!
Kad promadu vazduh pa se obrađuju
Ne daj da te sažmu a zatim da truju
Tvoje znanje, pa da te pretvore
U formulu bez ptica!... Kada progovore

Vatre otisnute u svet izvan sveta
Vrati kru u srce uz pomoć magneta!
Kad budeš prevaziđen dvornom metaforom
Opsunije zapevaj, cvete, nad drugim izvorom...

Opevah zvezde, ptice i pomore!...
Vatra me u prisustvu biljaka i kiše
Primora da zbog toga što sam natpevao more
Progonstvo u podzemlje potpišem!...

O kakve okrutnosti počini nada mnom čije
Srce još uvek najbolje uvećano nije!

Još, evo, već ležim pod zemljom i dišem
Na ružu s korenom ispod leve mi sise!...
Gle, u cvet slazi zvezda da mi dah miriše
I da u svet emituje podzemne mirise!...

ID=199615495
mirno disanje u cvet koji se približava

A. Ristoviću

Neodbranjena mirisom jedna ruža peva
Sa zvezdom što prebole sjaj i naglo proglaši
Smisao prerusavanja! Joj, pokušava ali ne uspeva
Da se prometne u plod i pesmom se spasi
Ptica što doziva budućnost i peva!...

Na promaji između mirisa i cveta
Jedino još mogu vodu čarobnu da ljubim!...
Svoju biljnu mudrost rasu iznad sveta
U kom ružu mora i smeh svoj izgubih
Biljni sezam otvoren u korenu cveta!...

Kao dva vremena izvan retoričnosti pesme
Podmećem mora vatri ko jedina jemstva!...
Zvezda izvan koje ne počinje ništa htela bi al ne sme
Da mirisom bilja dovede čula do savršenstva
Kao dva vremena izvan retoričnosti pesme!

Ko što svoju kad pati oseti
Tako obećanjem zvuke ugušuje
Ptica kojoj kroz glavu i kosti leti
Voda dok oseća lekove kojima se truje
Ko što svoju glavu kad pati oseti!...

Gle, osvetljen pticom u cvetu prebivam!
Srce mi izlazi medj bilje i gori nedorečeno! Nesnu
U osvetljenom plodu, evo: vatra u sebi otkrivam
Nasuprot lobanje što naglo se uzida u pesmu!
Dok osvetljen pticom u cvetu prebivam

Neodbranjena mirisom jedna ruža peva
Sa zvezdom što prebole sjaj i naglo proglaši
Smisao prerusavanja! Joj, pokušava ali ne uspeva
Da se prometne u plod što pesmom se spasi
Ptica što doziva budućnost i peva!...

MILADIN VUKOSAVLJEVIĆ